

Sporen van hoop – Over het goede in de mens als kompas voor de hulpverlener

Sporen van hoop – Over het goede in de mens als kompas voor de hulpverlener

VCW symposium

[online, 19 mei 2021]

Renske Hak & Wennie Roestenberg

Midden in de werkweek maken we een online ‘wandeling’, georganiseerd door de Vereniging van Contextueel Werkers (VCW). Dit symposium heeft als doel: de zoektocht naar de goede intenties van de mens en hoe die een bron van hoop en herstel kunnen zijn. We gaan op zoek naar ‘sporen van hoop’ en dat maakt ons nieuwsgierig. Dagvoorzitter Cees Tollenaar, voorzitter van de VCW, bereidt ons op een enthousiaste manier voor op een ontspannen, maar ook pittige ‘wandeling’, waarin we mogen vertrouwen op ervaren reisleiders.

Onze eerste reisleider is Pieter Hoekstra, theoloog en psycholoog. Hij heeft een eigen praktijk en is directeur-bestuurder van het Nederlands Instituut voor Logotherapie en Existentiële Analyse. Hij neemt ons mee in de visie van Viktor Frankl, een Oostenrijkse neuroloog en psychiater en de grondlegger van de logotherapie. Het is iemand met een optimistisch en idealistisch mensbeeld: ‘Wij hebben geen eisen of vragen aan het leven te stellen. Het leven stelt ons voor vragen. Het is aan ons om antwoord te geven.’ Frankl vindt daarnaast dat je hoog moet inzetten op levensdoelen. Als je je richt op wat jij denkt dat haalbaar is, dan kom je gegarandeerd lager uit. Frankl had zelf hoogtevrees, maar deed aan bergbeklimmen en nam vliegles. Zo gaf hij in eigen gedrag vorm aan zijn visie. Volgens Frankl is therapie niet meer dan een stukje meewandelen met onze cliënt en kunnen wij geen mensen genezen. Wij vinden deze manier van relativering van ons werk prettig, evenals zijn focus op de

mens en niet alleen op de ziekte. In zijn betoog zoekt Hoekstra naar verbindingen tussen Nagy en Frankl. Hij vindt die in het onderzoekende, de nieuwsgierigheid en de gerichtheid op het goede. Hoekstra vertelt veel in korte tijd. Het roept de behoefte op de wandeling nog eens rustig, in eigen tempo, over te doen.

Wim Dekker, docent sociologie op de Christelijke Hogeschool Ede, neemt ons mee in een krachtig betoog, op zoek naar hoop in de kern van het gezin. Hij zoomt in met een persoonlijk verhaal om vervolgens, vanuit verschillende perspectieven, te vertellen over de plek van het gezin door de jaren heen. De essentie van hoop is, volgens Dekker, dat als er iets misgaat, je erop kunt vertrouwen dat er iemand is. De balans tussen autonomie (vertrouwen op jezelf) en verbinding (in relatie zijn tot de ander) is hierin belangrijk. Hij beschrijft het belang van de individualisering voor met name vrouwen en homoseksuelen vanuit de ideeën van socioloog Giddens en benadrukt dat het gezin hierdoor ‘intenser’ is geworden. We kiezen bewuster voor een gezin en reflecteren over onze relaties. Er is meer vrijheid om andere keuzes te maken. Deze individualisering heeft ook een keerzijde. Voorbeelden daarvan zijn de last die kinderen dragen na een scheiding, maar ook het feit dat niets meer zeker is door het eindeloos reflecteren op wat we allemaal doen. Dat reflecteren best vermoeiend is, herkennen we zeker. De individualisering heeft ons veel gebracht, maar Dekker geeft aan dat er wel een slag te slaan is in het hervinden van de verbinding met de ander. In plaats van onze eigen behoefte centraal stellen, de ander weer echt gaan zien. Het maakt ons trots als Dekker benadrukt hoe belangrijk ons verbindende werk als hulpverlener hierin is. Hij eindigt met een kritische noot richting het zorgstelsel van Nederland waarin het

ontvangen van zorg gediskwalificeerd wordt. We moeten vooral zelfredzaam zijn. Niets is zo schadelijk in de samenleving als wanneer iemand hoopvol aanklopt en er niet wordt opgedaan. Deze lezing raakt ons als hulpverlener en als mens.

Na de pauze vervolgen we onze ‘wandeltocht’ met de leerzame lezing van Jaap van der Meiden, systeem- en contextueel therapeut en opleider, supervisor en leertherapeut contextuele therapie bij de Christelijke Hogeschool Ede. Hij heeft van de complexe theorie van Nagy een duidelijk model gemaakt, deels ook eerder beschreven in *Systeemtherapie* (Van der Meiden, 2021). Hierbij maakt hij gebruik van een metafoer uit de muziek. De bas zorgt ervoor dat muziek beter begrepen wordt. Zo is Van der Meiden op zoek gegaan naar de ‘contextuele bas’. Dat is het axioma van Nagy over de onderlinge afhankelijkheid van mensen. Mensen hebben elkaar nodig om te kunnen bestaan. Hieruit ontstaat ons mensbeeld met de twee pijlers verbondenheid en rechtvaardigheid of de balans van geven en ontvangen. De pathologie vertelt ons wat er misgaat als het geven en ontvangen verstoord raakt en de methodologie toont hoe je dan aan de slag kunt. Van der Meiden laat ons het belang zien van een duidelijke theorie voor de uitvoering ervan in de praktijk. Tegelijkertijd is er voor ons een minder duidelijke link naar het thema ‘sporen van hoop’ dan in de andere lezingen.

Rutger Bregman, historicus en schrijver, neemt ons als vierde en laatste spreker in een hardlooptempo mee langs zijn sporen van hoop. Net als Hoekstra benoemt hij dat het belangrijk is gebruik te maken van elkaars kennis, omdat er anders een kokervisie kan ontstaan. Aan de hand van verschillende onderzoeken uit de sociologie, psychologie en biologie laat hij zien dat ‘de meeste mensen deugen’ (Bregman, 2019).

Middels verschillende voorbeelden worden we geconfronteerd met foutieve conclusies uit nieuwsberichten en onderzoeken. Het doet ons beseffen dat we hier kritischer naar mogen kijken. Zo laat hij zien dat het omstandereffect, het uitblijven van het bieden van hulp door omstanders, niet klopt. Hij verwijst naar het nieuwsbericht dat een vrouw werd vermoord terwijl achtendertig mensen toekeken, zonder in te grijpen. Achteraf bleek dat de journalist dit vooral schreef omdat het artikel goed zou verkopen. Met andere voorbeelden laat Bregman zien dat mensen in nood elkaar juist wel helpen. Uiteindelijk wordt er gepubliceerd wat goed verkoopt, zegt Bregman. Hij geeft aan nu wel wat genuanceerder te denken over ‘de goede mens’ dan toen hij zijn boek schreef. ‘Het kwade is sterker, maar het goede is in de meerderheid’ is zijn uitgangspunt. Volgens Bregman is de beste manier om haat en vooroordelen te bestrijden mensen in contact te brengen met elkaar en te zorgen dat ze naar elkaars verhaal luisteren. In zijn conclusie noemt Bregman dat het ‘goede doen’ soms ook kan betekenen dat we verbindingen en/of loyaliteiten mogen loslaten.

Het is geen dag waarin we concrete interventies leren en bespreken. Dit symposium heeft een filosofische insteek, die ons stof tot nadenken biedt. De dag zorgt ervoor dat we in aanloop naar het schrijven van deze recensie samen nog meermaals terugblikken op wat er allemaal gezegd en verteld is. Het maakt ons opnieuw bewust van onze rol in het maken en herstellen van verbindingen tussen gezinsleden en het belang van samenwerking met verschillende disciplines. De optimistische en relativerende visie van Frankl en zijn moed nemen we graag mee, alsook het vinden van een goede balans tussen autonomie en verbinding bij onszelf en in het werk met onze gezinnen. Een

Sporen van hoop – Over het goede in de mens als kompas voor de hulpverlener

dag die de focus legt op de goede intenties van de mens is prettig en geruststellend. Wij denken dat we zowel goede als minder goede intenties in ons hebben en dat het erom gaat deze beide kanten in onszelf en in de ander erkenning te geven.

Renske Hak is systeemtherapeutisch werker bij FamilySupporters Drechtsteden.
E-mail: renske.hak@familysupporters.nl

Diversiteit en meerstemmigheid

Studiemiddag voor systeemtherapeutisch werkers georganiseerd door de NVRG
[online, 28 juni 2021]

Diewuکه Speksnijder-van Eijk

De eerste (online) studiemiddag voor en door systeemtherapeutisch werkers heeft als thema diversiteit en meerstemmigheid. Peter Rober, klinisch psycholoog, gezins-therapeut en hoogleraar in Leuven, start de middag met een webinar met als thema: feedbackgericht werken en de complexe alliantie in de gezinstherapie. Aansluitend zijn er twee workshopronden, die verzorgd worden door systeemtherapeutisch werkers, waarbij gekozen kan worden uit tien verschillende onderwerpen.

Tessa van Iperen, directeur van de NVRG, opent de middag. Ze is blij met deze studiemiddag waarbij met name in de workshops verschillende stemmen van systeemtherapeutisch werkers te horen zullen zijn, zowel verbaal als non-verbaal. Erik van de Kraats, opleider en supervisor NVRG, introduceert vervolgens Rober als ‘man van de dialoog’. Van de Kraats hoopt dat deze studiemiddag systeemtherapeutisch werkers zal versterken en inspireren.

Rober licht in zijn webinar toe hoe

Wennie Roestenberg is systeemtherapeut en psycholoog, eveneens werkzaam bij FamilySupporters Drechtsteden. E-mail: wennie@familysupporters.nl.

Literatuur

- Bregman, R. (2019). *De meeste mensen deugen*. Amsterdam: De Correspondent.
Meiden, J. van der (2021). De toepasbaarheid van contextuele interventies in systeemtherapie. *Systeemtherapie*, 33(2), 171-185.

belangrijk het is om als therapeut flexibel te bewegen tussen twee posities: responsief zijn en reflecteren. Een therapeutische relatie opbouwen met alle gezinsleden is complex. De focus op bezorgdheden in plaats van op het probleem en de feedback van gezinsleden is een antwoord op de complexiteit van de alliantie. Aan de hand van een casus laat hij de werking van enkele feedbackinstrumenten zien, te vinden op www.sameningezinstherapie.com.

Rober baseert zijn betoog op wetenschappelijk onderzoek naar psychotherapie. Hij legt uit waarom de therapeutische relatie zo belangrijk is voor het resultaat van psychotherapie en daarmee ook voor het werk van de systeemtherapeutisch werker.

Onderzoek naar psychotherapie laat zien dat psychotherapie werkt, maar het garandeert niet dat het voor iedereen werkt. Het onderzoek van Lambert (Asay & Lambert, 1999), gebaseerd op schattingen, noemt dat gemeenschappelijke factoren het belangrijkste aandeel hebben in verbetering. Het model van Wampold (Wampold & Imel, 2015) gebaseerd op meta-analyse, benadrukt onder andere het belang van de therapeutische relatie. Meer hierover is bijvoorbeeld te lezen in het artikel van Van Tricht, Deslypere en Rober (2017) en Rober (2012, 2017).